PASĂREA DE FOC

Synopsis: Pictorul Marc Chagall, scriitorul Maxim Gorki şi compozitorul Igor Stravinki, în vacanţă de creaţie pe insula Malloca, din Arhipelagul Sfântului Lazăr - o insulă cu un singur locuitor: Bella. Personajele imaginare ale lui Chagall intră şi ies din tablouri, populând insula. Decor chagallian. Un vis al lui Chagall: Comisarul Artelor, Anatoli Lunacearski, care soseşte de la Moscova cu directive de repatriere… îl face să picteze în somn, o capodoperă.

Motto: "Doamne, Dumnezeul meu, fă să aibă sufletul meu o revelaţie. Sufletul chinuit al unui băiat bâlbâit, arată-mi drumul. Nu vreau să fiu ca toţi ceilalţi. Vreau să văd o altă lume"… *(Marc Chagall)*

Personajele: Moşe Zaharovich, pictor - Chagall

Igor Fiodorovich, compozitor - Stravinsky

Alexei Maximovici, scriitor - Gorki

Anatoli Vasilievici, Comisar al Artelor - Lunacearski

Mama URSA, bucătăreasă bolşevică

Bella, fetiţa de pe plajă

Scena I. COVORUL DE RUGĂCIUNE

Atelier de pictură improvizat. Culori care curg, rame goale de tablouri, cutii, pensule, coji de ouă, pânze. Tablou început: O stradă în Vitebsk.

CHAGALL *(pe covorul de rugăciune*): "Doamne, Dumnezeul meu, fă să aibă sufletul meu o revelaţie. Sufletul chinuit al unui băiat bâlbâit, arată-mi drumul. Nu vreau să fiu ca toţi ceilalţi. Vreau să văd o altă lume"…

(ritual de rugăciune)

BELLA (*intră pe geam*) : Câte minunăţii, pe strada asta.

CHAGALL: …Cine eşti? Cu ci...cine vorbeşti?

BELLA: Cu Dumnezeu. Eu Îi spun gândurile mele, El pe-ale lui.

CHAGALL: Şi ce zice? Ce zice?

BELLA: Pune urechea aici, pe zid.

CHAGALL: Ce zice?

BELLA: N-auzi nimic? Vorbeşte despre o stradă din Vitebsk, oraşul tău natal.

CHAGALL: Aud tăcerea.

BELLA: S-o ascultăm şi cu urechea stângă.

CHAGALL: N-aud decât un ceas. Să fie orologiul cel din turn?

(*un plămân imens, care inspiră şi expiră)*

CHAGALL : E ceasul care bate-n templu. Ticăie. Tic-tac, tic-tac…

BELLA: Sunt templu…

(*dansează*)

(sunet: un cord care pulsează)

BELLA: Sunt templu. Pictează-mă.

CHAGALL: Toate culorile mele se răstoarnă. Ţâşnesc din pânză...Văd...

BELLA: Ce vezi?

CHAGALL: Văd o stradă în Vitebsk... Oraşul crapă precum corzile unei viori şi toţi locuitorii încep să meargă deasupra pământului. Văd casele...Îl văd pe Dumnezeu, în nori....acolo...în spatele casei cizmarului...Doamne Dumnezeule, Tu care te ascunzi în nori sau în spatele casei cizmarului...ascultă-mă!

BELLA: Pictează-mă.

CHAGALL: Îl văd pe vi-violonistul de la noi din sat. A ieşit din casă, se urcă pe acoperiş. Se odihneşte acolo.

BELLA: Spune-mi o poveste, în culoarea asta...asta...şi asta...

CHAGALL: Sunt bâlbâit.

BELLA: Pune urechea pe pieptul meu. Ascultă şi pictează. Atât.

Scena II. POVESTEA BELLEI

Chagall pictează febril pe feţe de masă, cămăşi, cearşafuri, pânze

Templul

Cu-o sarcină de vreascuri în spinare, căzusem într-o iarnă la răscruce. O cruce mare se înălţa pe cer. "Cad eu şi cade sarcina…mă scufund". M-acoperea zăpada…şi viscolul…muream. Dintr-o dată, un rânjet de nebun de-

asupra feţei mele. “Eu sunt bufon de curte, cling-cling. Sunt bufon cu rang şi-mi clopoţesc tichia de prost la curtea regelui!” Cling-cling şi-un râs, ce nu se mai opreşte. O ia la goană, şchiopătând. Prin faţa ochilor îmi trece râul…cu peşti fecunzi, sub pielea transparentă. “Deschide ochii”, îmi spune, “priveşte”. Privesc prin pielea ca o sticlă şi văd sub piele mii de peşti…atâta frumuseţe eu n-am văzut cu ochii. Mă bâlbâi. “O, ştiu că e frumos, că L-am Văzut. El locuieşte şi în mine.”.

CHAGALL: Îl văd pe rabin în faţa sinagogii, cu pumnul strâns şi numărînd bu…bu…bumăşti.

BELLA: Casa rabinului era plină de pisici. Pisicile atârnau pe ciucuri, pe perdele, săreau de pe dulap pe ceafă, udau covorul de rugăciune, săreau în sfeşnicul cu şapte braţe şi pete mari de ceară stropeau aceluia pe frunte. De aceea, Moshe studia Talmudul şi Tora cu plăcere. Rabinul dezlipea din frunte pecetele de ceară, din ochi şi de prin casă şi aduna cu grijă ceara într-un vas. La vremea sa, când negustorul de lumânări bătea la uşă, rabinul se ivea în prag cu cana plină, s-o vândă şi negustorul îi număra în pumn, bumaşca.

CHAGALL: Îmi spui povestea despre casa mea, pe când pictam acolo? Surorile mele făceau curat şi pânzele mele le foloseau pe pragul uşii, la şters picioarele. Am plâns mult.

BELLA: …Ce-l apăsa mai mult în casa asta, era plafonul jos. Casa părea făcută într-o ţară în care oamenii trăiesc încovoiaţi, adusă-n Vitebsk primăvara, cu vântul şi aşezată, cu repartiţie şi acte, în curtea acestui om. Pentru că ştie să picteze. Desigur, pictorii lucrează în picioare, lucrează mult şi au spinarea dreaptă şi- atunci când ei amestecă culorile-ntr-un chip împing cu umerii, tot cerul. De-aceea se-aduc case pentru oameni care trăiesc încovoiaţi, în zbor, direct la Vitebsk. Aici sunt pictori, şi desigur, copii care amestecă culori şi-mping în sus, cu umerii, tavanul. Ca cerul şubred nu cadă peste lume.

CHAGALL: Acest plafon se va deschide, într-o zi. Îl voi picta cu îngeri, mirese şi cocoşi…

BELLA: Casa violonistului.

Avea pereţii şubrezi şi se-ndoiau, din când în când, înspre afară. Când violonistul începea să cânte, pereţii casei lui se desfăceau şi se-ndoiau, pân'la pământ, ca salcia plângătoare. Cânta de dor, că nu avea nevastă. Şi casă-i răspundea, cu dragoste, fiindcă-i ştia durerea; sufla din ziduri, se umplea cu cântec, se-nvolbura pe spate, cu alean, îi răsucea în rană, muzici şi-l mângâia, tot ea, peste măsură. Avea, pesemne, casa, încheieturi de armonică, fiindcă, se ştie, timpul n-a brăzdat-o, nici o fisură n-a avut în zid şi-i tot acolo. Ba încă pe acoperiş i-a dat lăstarul; şi iarbă; e înflorită toată, până târziu, în toamnă. A înverzit acoperişul, fereastra, uşa...a înverzit şi violonistul...Dar nu-l mai vede nimeni, nu mai iese. Se ştie că trăia ast-primăvară, că a-nflorit, pe-acoperiş, finicul.

CHAGALL: Marc Chagall, Violonistul verde. Am semnat!

BELLA: …Aici venea, în fiecare seară, după lapte. Lăptăreasa avea un fund cât casa, una mai mică, ce e drept. Când se-aşeza pe scăunel să mulgă, fundul revărsat se scutura ca o piftie şi-n timp ce mâna ageră I se plimbă în sus şi-n jos pe uger, tâşnea, în valuri, laptele. O dulce mângâiere îi încălzea urechea şi-I gâdila şi pielea, sub cojoc. În vasul alb pe care lăptăreasa îl strângea-ntre pulpe, creştea o spumă, caldă, bună….Prin fereastră mică i se lăsa pe gene noaptea. O dulce ameţeală şi mirosul acru al subţiorii ei îl alungea, încet, pe paie. În vis, scăldat în lapte şi purtat pe braţe, albe, groase, moi, Moshe zâmbea. Cu somnu-mpleticit între picioare şi bând din vas, mergea spre casă. Nu se trezea când mama îl certa că a ajuns cu vasul gol, nici când ştergea, cu un sărut, mustaţa de smântână… Nici când acoperea, pe după vatră, trupul firav, cald că vasul strâns sub fusta lăptăresei.

CHAGALL: Satul…Marc Chagall. Trece căruţaşul….!

BELLA: Când trece căruţaşul înspre târg, rămân gravide femeile din sat. Cu apriga-i privire de bărbat le prinde-n urmă mersul legănat şi le rodeşte-n plină uliţă, pe loc. Femeia care trece se opreşte, se uită-n sus, se uită-n în jos, în ochii lui şi-ntr-un sfârşit, la luna care a uitat de sine de-aseară. Se pleacă cu sfială şi simte dintr-o dată că are viaţă-ntr-însa. Că-i grea. Cu mersul legănat, continuă drumul. Şi el clipeşte. O dată… de două ori…cu apriga-i privire. Răsuflă greu şi iapa trage-agale peste pod, oftând cu mânzu-n pântec… În iaz, rămaşi în urmă gravizi, înoată peştii.

CHAGALL: S-ar putea şi casa fotografului? Mă simt vinovat că ne-am certat. Am fost ucenic la el, înainte să iau lecţii de pictură de la Iehuda Pen, întâiul meu profesor de pictură… Odată, tata ne-a dus pe toţi la el, să facem o fotografie de familie. Ca ucenic, nu mi-a plătit nimic. Am făcut fotografia şi am început să ne târguim la preţ, cum e normal şi cum se procedează. S-a înfuriat atât de tare încât ne-a scos pe toţi din casă şi-a rupt fotografia. Am luat bucăţile şi le-am lipit, acasă. Această fotografie, cu mama, tată, fraţii mei…o mai păstrez.

BELLA: Fotograful satului studiase la Moscova dagherotipul. Pe frânghia lui, alături de ciorapi şi de izmene, grele de apă şi prinse-n pişcători, fotografii. Cu mâinile la spate, cu capul dat pe ceafă, cu şapte paşi de-a lungul şi nouă paşi de-a latul casei, el gândea. Gândea în lung, gândea în lat şi-i tremura mustaţa de motan. Iar capra lui, proptită în copite, pe fereastră, îl urmărea cu capul, mestecând. Deşi copilul, care studia fotografia, ca ucenic, îl urmărea gândind şi-i numărase paşii prin odaie preţ de ani buni, …iar capra isprăvise demult tufişul de măcieş de sub fereastră, artistul n-a găsit secretul fotografiei în culori. Pe frânghia îngălbenită, pe hârtia prinsă ce

picură pe sfoară, au rămas, aceleaşi, alb şi negru…Moshe crescuse şi învăţa , acum, pictura; se mai oprea-n răstimp, pe la fereastră. În casa strâmtă, cu pereţii netezi, profesorul gândea. Cuvinte nerostite, îi atârnau, uscate, peste piept. Fotografii lipsite de culoare se desprindeau, uşor, de pe plămâni, lăsând încrengătura lor de carne scăldată-n roşu, scăldată-n verde, scăldată-n galben, iar respiraţia, albastră…Pe scaun aşezat, cu oboseală, profesorul ofta şi-un abur azuriu înfiora pereţii. Dintr-un ciorap ce atârnă, pe sfoară, mai picură, din când în când, pe creştetu-i pleşuv, o picătură rece.

BELLA: Casa brutarului. Brutarul avea un cuptor cu totul şi cu totul de aur. Flăcări vii se întindeau, din vreme-n vreme, să-l prindă pe băiat, cât mai aproape. Şoaptele îl ademeneau spre vatră, unde nu o dată, băiatul văzuse sticlind, bijuterii. Colane grele de-aur, brăţări, inele cu pietre preţioase şi două-trei coroane de-mpărat. Vedea, desigur, taina cu care brutarul frământa aluatul şi grija cu care îl aşeza-n cuptor. Ba chiar făcuse semn cu ochiul, într-o seară. Ştia. Frângea brutarul pâine şi-n timp ce mestecau bucata fierbinte, aburită, Moshe plimba tăcut, pe cerul gurii, albastrele safire.

CHAGALL: O casă cu pendul…

BELLA: Profesorul de vioară avea un nas teribil care se preschimba ades în verde sau albastru şi-o fată care asculta, întreaga zi, cum bate ceasul. Cu fruntea rece lipită de fereastra în care se reflecta, limbut, pendulul, fata-ncerca să prindă cu un deget mişcarea lui de du-te-vino. Nimic n-ar fi făcut-o să se-ntoarcă. …Moshe dansa pe corzile viorii. Cu cărbune, copilul îşi desenase pe mână-un ceas, spre care-i luneca, din când în când, privirea. Mereu aceeaşi oră şi Moshe, de câte ori plesnea o coardă, privea fereastra şi întreba: ”E zece fără zece, ce spuneţi dumneavoastră, e ora la care ar trebui să vin… sau poate chiar ar trebui să plec?”

CHAGALL: Doamne, Dumnezeule, Tată şi Părinte bun, Tu care Te ascunzi în nori sau în spatele casei cizmarului, ai milă de sufletul chinuit al unui băiat bâlbâit…

Actul II. VISUL

Scena III. LA BUCĂTĂRIE

MAMA URSA: Către conducerea…şamd, şamd. Vă informez că tovarăşul Moşe Zaharovici Şagalov şi-a reluat activitatea artistică şi pictează într-una de o săptămână. N-a dormit deloc şi n-a vorbit cu nimeni. Pictează pe cearşafuri, feţe de masă, cămăşi şi pânze. Solicit de urgenţă un expert aici, la faţa locului. Vă mai informez, de asemenea, că cetăţeanul Igor Fiodorovici Stravinski a susţinut ieri un concert în faţa unui public inexistent, în timp ce tovarăşul Alexei Maximovici Gorki a frecat o puşcă timp de nouă ore.

CHAGALL: Mi-e foame…Oh! Foamea mea! Peşte umplut, tăiţei, piftie cu picioare de viţel, supă, compot, pâine albă, friptură cu morcovi.
Da….friptură cu morcovi…

…Tata obosit, trist, mânca, s-ar fi zis, fără plăcere. Mustăţile lui se agitau fără bucurie. Eu îl priveam dintr-o parte, ca un câine. Mă gândeam: poate că va veni un timp când eu voi fi tatăl, stăpânul casei şi voi putea, la rândul meu, să mănânc o asemenea friptură. Nu eram singurul care privea. În spatele meu, în picioare sau aşezaţi, erau surorile mele mai mici şi ceva mai departe - fratele meu. Noi toţi aveam chef să mâncăm dintr-o friptură asemănătoare. Delicios! Pentru noi, masa se punea mai târziu. Pâine, caşă…

MAMA URSA: Treziţi-vă, Moşe Zaharovici. A adormit cu cotul în farfurie.
…

Heblu. În spaţiu - o masă lungă, încărcată cu sfeşnice, pahare cu picior lung şi acoperită cu o pânză de paianjen. În capul mesei, o mireasă bătrână, cu faţa încreţită, mănâncă.

MIREASA ALBASTRĂ: Aşteptarea mă chinuie, mă înlănţuie cu tentaculele ei. Sunt patruzeci şi cinci de ani de când s-a ridicat de la această masă, în noaptea nunţii. Credeam că a ieşit pentru-o secundă…Să respire… Dar nu s-a mai întors. Umplu paharul în fiecare seară şi şterg acest tablou….Aprind o lumânare…şi stau. Câteodată, am impresia clară că se amestecă culorile, tabloul se deschide şi iese el. Îmi intră în odaie. Şi poartă-n urmă lui o trena de lumină, culori şi apă. Îşi plimbă palma peste lucrurile din odaie, cu tandră mângâiere, mâna cu şapte degete. Albastru, gri, portocaliu… Întorc atunci tabloul, cu faţă la perete, fiinda orbesc de-atâta frumuseţe. Din rochia mea, el scoate câte-o floare. Acesta e buchetul. Ce-I straniu tare, ce mă înfioară, e că buchetu-I chiar aici. Se poate-atinge.

MIREASA ALBASTRĂ**:** Mă întreb ce se întâmplă cu toate cuvintele nerostite? Dacă ar rămâne pe încrengatura plămânilor şi s-ar usca? Am face toţi pământ la plămâni
Da, vreau să fac pământ la plămâni. Astăzi vreau să fac pământ la plămâni.

Oglinda, perie părul.

Capul în lighean, spală părul.

Se întoarce, chipul frumos al Bellei.

Cade tencuiala, picură. Cad tablouri.
Se rastoarnă ligheanul cu apă. Apă peste tot.
Stă.
În răstimpuri, întinde mâna maşinal pe masă, ia câte o alună de pe farfurie, o bagă în gură.
Cinci minute în care nu se întâmplă nimic.
Curge apa.

…Un cuvânt. Să-mi spună un singur cuvânt…
La urma urmelor, ce este un cuvânt?...O efemeridă. Iată, l-am rostit. Cuvânt transparent, cu aripi, care zboară fără să facă zgomot…Efemerida…pe luciul apei, aici… ca să stârnească un tsunami în China. O catastrofă! De ce nu? După toate legile fizicii cuantice, e posibil. Iată:

"Vino…"

Vino la mine. Te rog, vino la mine. Vad de sare mi-au săpat lacrimile în obraji, de când te caut. Te chem în toate limbile pământului, pământeşti şi îngereşti, vino la mine. Mi s-au zdrobit oasele şi măduva, mi s-au topit minţile, s-au făcut una cu pietrele ce-mi macină gândurile, s-au făcut depărtare, s-au făcut nisip. Numai ochii îmi curg şi inima, sărată, usturătoare, fără noroc. Vino la mine.

Vino…

Picură apa, îndelung

Nimic. Nici un sunet. Ce linişte e azi.

Picturile curg, diluate de apa înfiltrată.
Se amestecă culorile. Picură culori.
Tablourile cad de pe perete.

CHAGALL: Ce catastrofă!

Heblu

Pe scaun, femeia scoate încet din gură o tulpină lungă, verde,… o mlădiţă de alun. Rămâne cu ea in mână

Heblu
EA se ridică de la masă, poartă în braţe o creangă înaltă, verde. Un copac.
Heblu

SCENA IV. Comisarul artelor

Lunacearski, Mama URSA, Chagall

MAMA URSA: Bine-aţi venit, tovarăşe comisar.

LUNACEARSKI: Unde este Moşe Zaharovich?

MAMA URSA: Pictează-ntruna, de o săptămână. N-a dormit deloc şi n-a vorbit cu nimeni... Nu m-a lăsat să fac nici curăţenie. E plin de rame, coji de ouă, cutii de supă de doi bani…şi lampa-a ars într-una în salon!

LUNACEARSKI: “Lampa ardea într-una şi eu, împreună cu ea…” Ăsta-I Chagall. Adu-l la mine.

LUNACEARSKI: Cu cine vorbeşti?

CHAGALL: Cu Dumnezeu. Eu îi spun gândurile mele, El pe-ale Lui…

LUNACEARSKI (*aruncă afară un cocoş albastru intrat în scenă*): Şi ce-a zis?

CHAGALL: De zis, n-a zis…Dar ca răspuns, oraşul crapă precum corzile unei viori şi toţi locuitorii încep să meargă deasupra pământului, părăsindu-şi locurile obişnuite. Personaje familiare mie se aşează pe acoperişuri şi se odihnesc acolo. Toate culorile se răstoarnă, se fac vin şi pânzele mele ţâşnesc din băutură. Aşa e El…Eu….Sunt foarte mulţumit de voi, toţi….

LUNACEARSKI: Spune-mi cum te-ai apucat de pictat. Notez.

CHAGALL: Sunt arestat?

LUNACEARSKI: Se poate, tovarăşe...

CHAGALL: Atunci pentru ce aţi venit?

LUNACEARSKI: Am venit pentru a vă face invitaţia prietenească de a vă întoarce în patrie. Pentru asta sunt aici.

CHAGALL: Într-o bună zi…de fapt, toate zilele sunt bune…pe când mama punea pâinea în cuptor, m-am apropiat de ea, care ţinea în mână o lopată şi, luându-i cotul plin de făină, i-am spus: " mamă, vreau să mă fac pictor. S-a terminat, nu mai pot să fiu comis-voiajor, nici contabil. Destul cu asta. Uită-te, mamă, spune-mi, sunt eu om ca toţi oamenii? Ce aş putea să fac? Vreau să fiu pictor. Salvează-mă, mamă! …De la tata am primit douăzeci şi şapte de ruble, pentru studii arstistice, la Petersburg. Cu cîte lacrimi şi câtă mândrie am adunat cele 27 de ruble aruncate de tatăl meu sub masă…l-am iertat, acesta era modul lui de a oferi. M-am aplecat şi i-am adunat. În genunchi, sub masă, mă gândeam la viitoarele seri de foamete, singur, pe străzile pline de oameni îmbuibaţi. În clipa aia, mă gândeam că nu era atât de rău să rămân acolo, sub masă. La întrebările tatălui meu, răspundeam, bâlbâindu-mă, ca vroiam să intru într-o şcoală de a…a…artă. Principalul este arta, pictura. Dumnezeu, sau nu ştiu cine, îmi va da forţa de a putea să suflu spre pânzele mele suspinul meu, va fi suspinul rugăciunii şi al tristeţii, rugăciunea salvării şi a renaşterii. " Dar sunt încă un copil!" Mă cuprindea frica: ce voi face să mănânc? Ca să poţi locui la Petersburg îţi trebuie nu numai bani, ci şi o autorizaţie. Eu sunt evreu. Or ţarul stabilise o anumită zonă de rezidenţă, din care evreii nu aveau dreptul să iasă. Tata a obţinut, de la un negustor, un certificat provizoriu, ca şi cum ar fi trebuit să merg după marfă, pentru el. Şi am plecat spre o viaţă nouă, într-un oraş nou.

MAMA URSA: Parisul…

CHAGALL: O, al doilea Vitebsk al meu! …A doua zi după sosirea mea la Paris, m-am dus la Salonul Independenţilor. Am traversat în goană sălile de debut, ca şi cum mă urmărea un torent şi m-am repezit spre sălile centrale. Am pătruns direct în inima picturii franceze de la 1900.

MAMA URSA: Am auzit că te-a ridicat cenzura, la Paris.

LUNACEARSKI: Te-a ridicat cenzura, la Paris?!

CHAGALL: A, nu, domnule, lucrurile sunt mult mai simple.

LUNACEARSKI: Că e simplu sau e complicat, asta nu stabileşti dumneata. Asta stabilim noi, că de-aia suntem serviciu de interne. Deci: eşti simplu sau eşti complicat?

CHAGALL: Cenzorul a dispus ca unul dintre tablourile mele să fie ridicat, cu o oră înainte de deschiderea Salonului. Pe atunci, expoziţiile particulare erau rare; Matisse şi Bonnard erau singurii care le realizau. Noi nici nu ne gândeam la aşa ceva…Nimeni nu-mi cumpara tablourile. Nu mă gândeam că asta ar fi posibil…Eu frecventam atelierele şi a…a…academiile din Montparnasse şi, în acelaşi timp, mă pregateam cu a…a…ardoare pentru saloane…În fine, picturile sunt a…a…agăţate pe pereţi. Într-o oră, începe vernisajul…Tabloul ridicat de cenzor, “Măgarul şi femeia”…

LUNACEARSKI: Mark Zacharovich Chagalov, ai aninat, pe pereţi, la Paris, un tablou care se numea “Măgarul şi femeia”?!

CHAGALL: Dar vă asigur, domnule, că nu era nimic din ceea ce credeţi, nu e vorba de ceva pornografic.

LUNACEARSKI: Şi ai semnat asta cu nume rusesc?!

CHAGALL: Am semnat cu Marc Chagall.

MAMA URSA: Adică cum, cu nume francez?! Măgarul francez e mai vârtos decât măgarul sovietic?!

CHAGALL: Să vă explic. Măgarul, domnule, e un animal divin. Duce cele mai grele poveri…pentru ca aşa vrea el. Urcă dealuri muntoase fără efort, pentru ca aşa vrea el. Străbate distanţe nebănuite…pentru că aşa vrea el. Ei, dacă nu vrea… dacă nu mai vrea, nu vrea! E tare încăpăţînat.

LUNACEARSKI: Măgarul sovietic nu trage la samarul francez.

CHAGALL: După cât de bine duce măgarul francez, samarul sovietic.

LUNACEARSKI: Păi hai să vedem…ce avem aici. O declaraţie a maestrului d-tale rus, marele artist Lev Bakst, care te-a ajutat în ţară…şi pe care l-ai reîntâlnit unde?

CHAGALL: La Paris, la baletul lui Djaghilev. Mă dusesem să-l văd pe Nijinski.

LUNACEARSKI: Iată ce zice el că susţineai: ”Nu mai practic o pictură de ghetou. La Paris, pictez ca un Om”.

MAMA URSA: Ca un om? Adică cum?

LUNACEARSKI: Ca un Om. Aşa declară, scrie aici.

CHAGALL: Era supărat, Lev Bakst. El n-a vrut niciodată ca eu să îl urmez la Paris. Aş spune că a fost uşor nervos când m-a văzut acolo.

LUNACEARSKI: Aha. Dar în Rusia nu. Ţi-a dat şi bani.

CHAGALL: Mi-a dat.

LUNACEARSKI: Şi i-ai luat?

CHAGALL: I-am luat.

MAMA URSA: Cât?

CHAGALL: Cum, cât?

LUNACEARSKI: Păi, cât?

CHAGALL: O sută de ruble.

LUNACEARSKI: Deci, ţi-a dat!

CHAGALL: Să-I şterg de praf decorurile, ca asistent.

LUNACEARSKI: Ca asistent, nu te-a luat în Franţa.

CHAGALL: Pesemne că i-a displăcut prestaţia mea.

LUNACEARSKI: Hai, nu mai spune. Mă uimeşti. “Măgarul şi femeia”, “Ascultând cocoşul”, “Femeie cu porci…”, “ Deasupra oraşului…”

MAMA URSA: Am înţeles. Tu zbori deasupra caselor. Eşti zburător. Pentru că aşa vrei tu.

CHAGALL: Dimpotrivă, eu sunt realist. Iubesc pământul.

LUNACEARSKI: Iubeşti pământul…Dar iată ce declari: “De câte ori aveam ocazia să mă gândesc sau să vorbesc despre arta rusă, încercam aceleaşi emoţii de tulburare sau confuzie, pline de amărăciune şi de resentimente. E ca şi cum arta rusă ar fi rămas, fatalmente, condamnată să fie remorca occidentului. Dacă pictorii ruşi erau condamnaţi să devină elevii Occidentului, ei erau, cred, elevi destul de puţini fideli, chiar prin natura lor. Cel mai bun artist rus şochează realismul lui Courbet. Impresionismul rus, cel mai autentic, te lasă perplex dacă e confruntat cu Monet sau Pissaro. Aici, la Luvru, în faţa pânzelor lui Manet, Millet şi alţii, am înţeles de ce alianţa mea cu Rusia şi cu arta rusă nu a avut loc. De ce limba mea, chiar şi ea, le este străină. De ce nu mi se acordă încredere. Şi de ce tot ce fac li se pare bizar şi tot ce fac ei mi se pare mie superflu”. De ce-deci?

CHAGALL: Nu pot să spun mai mult.

LUNACEARSKI: …Cum era aerul în închisoare?

CHAGALL: La Petersburg?

LUNACEARSKI: De bună seamă.

CHAGALL: Era vreme bună.

LUNACEARSKI: Cerul, frumos?

CHAGALL: Albastru.

LUNACEARSKI: Albastru deschis, sau “bleu ciel”?

CHAGALL: Printre gratii, deschis.

LUNACEARSKI: Şi de la carceră?

CHAGALL: De la carceră nu-mi aduc aminte. Pictura e tot ce ma interesează. Am fost închis pentru că nu aveam “Permis de Şedere Pentru Evrei” la St. Petersburg.

MAMA URSA: Verific.

LUNACEARSKI: Mă faci antisemit?

CHAGALL: Nu, domnule. Eu, domnule, iubesc Rusia.

MAMA URSA: Să fi rămas în cartierul pentru evrei atunci! Şi să-ţi asculţi, cum se cuvine, ţarul! …Să nu te ceri la ăia, la cubişti, pentru care şi-aşa şi-aşa nu însemnai nimic. Să le fi spus că n-au decat să-şi mănânce perele lor pătrate, după pofta inimii, pe mesele lor triunghiulare! Asta să fi făcut.

CHAGALL: Când, la sfaturile lui Bakst trimisesem câteva pânze la expoziţia ”Mir Iskustva”, ele rămăseseră liniştite în apartamentul unuia dintre membri…în timp ce oricare dintre aceştia, indiferent de valoarea lui, era invitat să facă parte din societate.

LUNACEARSKI: Şi te-ai gândit: pentru că sunt evreu şi nu am o patrie.

CHAGALL: Da.

MAMA URSA: Mda…Un evreu care nu înţelege…Nu înţelege şi nu vrea să înţeleagă…şi tot nouă, zici, ni se pare bizar.

LUNACEARSKI: Văd la tine un naţionalism lipsit de teritoriu care te pune permanent în conflict cu mine. De fapt, nu pare să te deranjeze dorinţa noastră de-a te păstra la pieptul ţării, cât eşti lezat că nu eşti ţinut deoparte şi exclus. Gândire dublă, dublu cod moral. Dacă nu poţi să mă subjugi, distrugi. Doar ca să nu fii -asimilat. Văd că ai păreri contradictorii şi constat că le crezi pe amândouă cu tărie. Spui: ”linişte şi pace” şi simultan porţi lupte aprige- împotriva mea.

CHAGALL: Cine, eu?!

MAMA URSA: Moşe Zaharovici Şagalov, evreu hasidic de limbă idiş, “fără permisul de şedere de Petersburg”, închis. El e. E la dosar.

CHAGALL: E tatăl meu, cel care m-a scos de la arest… Am auzit că unii din cei prinşi fără permis au fost împuşcaţi. Şi le-au chemat părinţii de la sat, să-i recunoască.

MAMA URSA: Ai auzit. Ţi s-a subţiat auzul, la Paris.

CHAGALL: S-a subţiat, că locuiam pe Montparnasse, lângă-abator. Mugeau vitele, sub satâr. Ele mugeau şi eu pictam.

LUNACEARSKI: În agonie.

CHAGALL: În agonie.

MAMA URSA: Câte modele-ofensate-ai fi avut.

CHAGALL: Aş fi putut avea.

MAMA URSA: Dar n-ai avut, că eşti evreu.

CHAGALL: N-am avut, pentru că la Paris am fost pictor rus. Vegheam până dimineaţa pictând, şi-am dus-o astfel săptămâni întregi, în timp ce din atelierele francezilor şi italienilor răsunau cântece…

MAMA URSA: La evrei, discuţii…

LUNACEARSKI: Întoacerea la Vitebsk: la 25 octombrie, în ajunul primei aniversări a revoluţiei din Octombrie, pregătit de sărbătoare, în întreg oraşul Vitebsk se leagănă pânze uriaşe cu vacile tale. De ce?

CHAGALL: Lenin a întors-o pe toate părţile, aşa cum întorc eu tablourile.

MAMA URSA: Tovarăşe!!!

CHAGALL: Lenin ţine un discurs de la balconul său. Toţi sunt acolo. Deja literele RSFSR deveneau roşii. Uzinele se opreau, orizonturile se dezveleau. Spaţiu şi vid. Mai multă pâine. Lovitură de stat. Toţi sunt acolo, iar eu…la Vitebsk. Pot să nu mănânc câteva zile şi să rămân aşezat lîngă o moară ca să privesc podul, cerşetorii, dezmoşteniţii încărcaţi de bagaje. Pot să rămân îndelung în faţa stabilimentelor de băi, privind cum ies soldaţii cu nevestele lor, cu vergi de mesteacăn în mâini. Pot să hoinăresc pe malul fluviului, lângă cimitir…şi pot să te uit, Vladimir Ilici, ca şi pe tine, Troţki. De altfel, voi n-aţi cunoscut-o pe Bella. Când i-am auzit, pentru prima oară, glasul…când i-am recunoscut ochii…era din veşnicie pentru mine…M-am şi-însurat, când m-am întors în ţară. În noaptea nunţii, -culmea perfecţiunii rituale! familia a luat-o pe Bella înapoi. Ne-am dus, într-un sfârşit, la ţară…N-a fost doar o lună de miere, a fost şi o lună de lapte. Bella mulgea vaca şi-mi dădea să beau lapte din căuşul palmei. O lună întreagă n-am putut să mă închei la pantaloni…. Astfel, în loc să stau la locul meu şi să pictez tablouri, am fondat o Şcoală de Arte Frumoase…"Ce fericire!", gândesc eu. "Ce nebunie!", gândeşte soţia mea. Mă întorc la Vitebsk, în ajunul primei aniversări a revoluţiei. Oraşul meu, ca şi altele, se pregăteşte de sărbătoare, decorând străzile cu afişe mari. Adun câţiva pictori de clădiri şi le spun: Uite, aici o duzină de schiţe. Puneţi-le pe pânze mari şi, în ziua când cortegiul muncitorilor va traversa oraşul, cu drapele şi flăcări în mâini, veţi

merge să le agăţaţi pe pereţii oraşului şi în împrejurimi. Toţi aceşti pictori de clădiri, bătrâni bărboşi ca şi învăţăceii lor, s-au apucat să copieze vacile şi caii mei. Muncitorii cântau internaţionala. Văzându-i că zâmbesc, eram convins că mă înţeleg… Am observat însă că şefii, comuniştii, păreau mai puţin mulţumiţi… Astfel, în ziua de 25 octombrie, prin tot oraşul, se legănau animalele mele multicolore.

MAMA URSA: Voci nu aude, dar l-am văzut că mai pictează-n somn.

LUNACEARSKI (*ziar)*: ”Întreaga istorie a bolşevismului în Rusia poartă pecetea unei invazii străine. Asasinarea ţarului, nu este fapta poporului rus, ci a unui inamic invadator…”.
…“O sută de evrei revoluţionari au traversat Germania şi Austria într-un tren sigilat şi au infiltrat Petrogradul. Leon Troţki, pe numele adevărat Bronstein, a sosit cu un vapor încărcat cu evrei revoluţionari din America”. Scopul: “demolarea naţiunii ruse”. Una din sarcinile lor de distrugere a puterii rusiei: asasinarea ţarului, “ca ruşii să nu mai aibă nici un stindard”.

MAMA URSA: Cine semnează asta?!

LUNACEARSKI: Corespondentul Times, din Petrograd.

MAMA URSA: Wilton?! Acela, cu…şi cu…

LUNACEARSKI: Acum spune-mi: De ce vacile tale, care au invadat oraşul, sunt verzi şi de ce calul zboară în cer? Ce legătură are asta cu Marx sau cu Lenin?!

MAMA URSA: Chiar aşa!!! De ce se vede viţelul în pântecul vacii?!

CHAGALL: Aşa înţeleg eu. Dacă Marx e atât de deştept, să învie şi să vă explice el!

MAMA URSA: Ai prefera poate să învie ţarul?...

LUNACEARSKI: Ei, iată o idee. Să învie, într-o seară…să facem poezie, poate? Să ne citească Heine:… mai exact, acele versuri scrise pe perete cu creionul, în batjocură, în camera unde - a avut loc măcelul, de către unul din echipa de asasini care-a ţinut să-şi afirme identitatea; acele versuri de Heine despre asasinarea lui Balsazar, numit, prin jocul de cuvinte, ”Belşaţar…”.

MAMA URSA: Cum ucigaşul, răpit de inspiraţie,
Dospeşte-un gând năprasnic, greu,
Îşi scrijeleşte-n zidul muced,
identitatea de evreu…
Şi cum în putreda genune, în aerul tăios, fetid
Distruge-un colos, o naţiune
Şi făptuieşte genocid…

CHAGALL: Mamă Ursa…mamă bună…ce bună eşti dumneata, nu-i aşa? Să încetăm să vedem antisemitism în toate… nu-i aşa? Adevărul, sau cercetarea adevărului nu pot fi antisemite… nu-i aşa? Of, am obosit. Singurul lucru pe care îl vreau este să fac tablouri şi mai e ceva. Nici Rusia imperială, nici Rusia Sovietelor nu au nevoie de mine. Eu le sunt de neînţeles, străin. Sunt sigur că Rembrandt mă iubeşte…

MAMA URSA: Medicamentul.

CHAGALL: Mama Ursa…Mamă bună…Ce bună eşti dumneata. Măicuţă, mulţumesc. Dragii mei, vedeţi, m-am întors printre voi. Sunt trist aici.

MAMA URSA: Nu mai plânge, Marc Zacharovici.

CHAGALL: Mamă Ursa, mamă bună… Acesta nu e Lunacearski....Nu este Lunacearski! Pe Lunacearski l-am întâlnit cu-adevărat, odată, la Paris, puţin înaintea războiului. Era ziarist. A venit în atelierul meu, la "Ruche". Cu ochelari, cu bărbuţă, chip de faun. Venise să-mi vadă tablourile, pentru un articol la ziar. Am auzit că e marxist. Dar cunoştinţele mele în materie de marxism se limitau la a şti că Marx era evreu şi că avea o barbă lungă, albă. Or, îmi dădeam seama că arta mea nu avea nimic de-a face cu el. Îi spuneam: "Mai ales, nu mă întrebaţi de ce pictez cu albastru sau cu verde şi de ce se vede un viţel în pântecul vacii". Îi arătam pânzele mele, făcându-le să defileze în mare viteză…El surâdea şi, în linişte, lua notiţe pe un carnet…Nu, nu e Lunacearski. E-un vis.

MAMA URSA: Să mergem, Marc Zaharovich…Eşti obosit…

CHAGALL: Să mergem…aţi auzit voi vorbindu-se despre tradiţii, despre pictorul cu urechea tăiată, despre cuburi, despre pătrate, despre Paris? Te părăsesc, Vitebsk. Rămâneţi singuri cu heringii voştri.

MAMA URSA: Să mergem…

CHAGALL: Ce bună eşti, mamă Rusie…Doamne! Tu mi-ai dat talent, cel puţin aşa se spune. Dar de ce nu mi-ai dat şi o figură impunătoare ca lumea să se teamă de mine şi să mă respecte? Dacă aş fi fost, de exemplu, corpolent, de o talie majestuoasă, cu picioare lungi, cu capul pătrat, atunci oamenii s-ar fi temut de mine, aşa cum se întâmplă cel mai adesea în lumea asta. Dar chipul meu este prea blând. Şi-mi lipseşte vocea sonoră. Sunt disperat.

Scena V. Concert de flaut pe plaja unde vin să eşueze marile balene

Lunacearski, Stravinski

STRAVINSKI: S-a dat de veste-n lume o ştire care mă bulversează.

LUNACEARSKI: Ce ştire?

STRAVINSKI: În "Priroda", revista Academiei de Ştiinţe.

LUNACEARSKI: Unde? …

STRAVINSKI: "Compozitorul rus Igor Fiodorovici Stravinski cântă din flaut balenelor beluga, pe insula Capri, în Italia fascistă…" Ei, asta e! O întreaga coloană despre mine, în "Priroda!". Dar de unde au ei informaţia?

LUNACEARSKI: Ce informaţie?

STRAVINSKI: Că le cânt balenelor beluga!!!

LUNACEARSKI: Păi noi ştim tot.

STRAVINSKI: Voi ştiţi toate secretele.

LUNACEARSKI: A apărut în Pravda un articol…"Haos în loc de muzică"…care-a schimbat cu totul situaţia…

STAVINSKI: De când?

LUNACEARSKI: De la premiera lui Şostakovici cu "Lady Macbeth din Mţensk", la care a asistat tovarăşul Stalin…Nu i-a plăcut. Au vuit ziarele.

Negativ…A fost un eveniment cu urmări hotărîtoare pentru muzica sovietică… Te-au distrus.

STRAVINSKI: Pe mine?!

LUNACEARSKI: Opera ţi-a fost criticată, atât ca subiect, cât şi ca muzică…

STRAVINSKI: Exagerezi. De altfel, nu am ştiut nimic. Unde este flautul meu?!

LUNACEARSKI: A urmat o aliniere fără excepţie a compozitorilor sovietici la principiile realismului socialist… Întreaga ta opera a fost surclasată…O pleiadă nouă de compozitori puşi în valoare…

STRAVINSKI: Ce vrei să insinuezi?!

LUNACEARSKI: Nu insinuez nimic. Ţi-o spun pe şleau; nu exişti. Nu te mai pomeneşte nimeni.

STRAVINSKI: Dar “Pasărea de foc”? Există?

LUNACEARSKI: Alături de “Poemul pentru un luptător comsomolist” a lui Lev Knipper? Alături de oratoriul “În apărarea păcii” de Serghei Prokofiev sau cantata “Odă lui Stalin” de Aram Haciaturian? De “Cântarea Pădurilor”, a lui Şostakovici? Nu prea…

STRAVINSKI: Te roade invidia, asta e.

LUNACEARSKI: N-ai înţeles nimic din politica vremii. Mai mult, ţi-ai abandonat patria. Drept pentru care, am venit să te invit acasă. Îţi ofer ocazia să le dovedeşti tuturor că n-ai murit, ca artist.

STRAVINSKI: Mama Ursa vine cu masa.…

MAMA URSA: Buna, marea mamă Ursa îţi serveşte specialitatea casei: Cactus cu ouă, la capac. Se ia pulpa proaspătă de cactus, se taie atent cu lama în fileuri subţiri…Se rumeneşte bine pe toate părţile şi se asezonează cu ouă coapte la foc uşor. Se înfulecă pe nerăsuflate…

STRAVINSKI: Câte ouă?

MAMA URSA: Astăzi, două.

STRAVINSKI: N-apuci.

MAMA URSA: Despre asta vom mai vorbi curînd.

Aceeaşi, Gorki

GORKI *(intră, cu puşca în spate)*: Uluitor! Extraordinar! O bombă…Ce ştire!

LUNACEARSKI: Unde?

GORKI: În revista “ Priroda”, a Academiei de Ştiinţe.

LUNACEARSKI: Nu văd.

GORKI: E scrisă într-un colţ, cu litere mărunte. Cu siguranţă, puţini dintre cititori sunt în stare să înţeleagă tâlcul ei adevărat. Dar eu, eu am priceput

numaidecât. Am priceput totul. Iată: “Pe râul Kolâma, cu prilejul unor săpături, nu se ştie cum a fost descoperită o lentilă de gheaţă subterană, un vechi torent îngheţat, iar în el-reprezentanţi ai unei faune fosile având o vârstă de câteva zeci de milenii. Acei peşti ori tritoni s-au păstrat atât de proaspeţi - afirmă savantul corespondent - încât participanţii la săpături, după ce au spart gheaţa, i-au mâncat pe loc cu plăcere”.

MAMA URSA: Masa este servită, vă rog, poftiţi, poftiţi....

LUNACEARSKI: E autentic praful pe sticla aceasta de Madeira?

GORKI: De bună seamă...

CHAGALL: Îmi tremură mustăţile. Ce avem?

MAMA URSA: Fructe de cactus în suc propriu şi caracatiţă.

LUNACEARSKI: Ei?

GORKI: Ei?! Uluitor! Extraordinar! Şi tocmai în “Natura”, revista Academiei de Ştiinţe! Ştirea asta va consterna intelectualitatea occidentală, va nărui imaginea orbitoare despre paradisul bolşevic, construită cu atâta trudă de agenţii de influenţă ai Kominternului şi ai KGB-ului. Măiastră lovitură.

LUNACEARSKI: Măiastră, într-adevăr. Cititorii au fost, pesemne, destul de uimiţi, aflând cât de mult timp se poate păstra în gheaţă carnea de peşte.

GORKI: N-ai înţeles nimic. Închipuieşte-ţi cu toată intensitatea această scenă, până la cel mai neînsemnat amănunt; cum participanţii spărgeau gheaţa cu o grabă plina de îndârjire; cum, călcând în picioare interesele

extraordinare ale ihtiologiei şi înghiontindu-se unul pe altul cu coatele, rupeau bucaţi de carne milenară, o târau lângă foc, o dezgheţau şi o înfulecau până la saturaţie. Mâncau, tovaraşe!!!

STRAVINSKI: Insula Kolâma…Insula Kolâma! "Cea mai mare şi cea mai celebră insulă, polul ferocităţii acelei uimitoare Ţări, numită Gulag, ciopărţită de geografie într-un arhipelag, dar ferecată de psihologie într-un continent, al acestei ţări aproape invizibile, sfârtecată în parcele răzleţe…"

GORKI: Miile de insule ale arhipelagului sunt risipite de la strâmtoarea Bering până aproape de Bosfor. Sunt invizibile, dar ele există şi de pe o insulă pe alta, tot aşa de invizibil, însă permanent, trebuie transportaţi captivii invizibili, deţinuţi care au însă trup, volum şi greutate.

CHAGALL: Şi cum se ajunge acolo?

MAMA URSA: În zbor, tovarăşe.

LUNACEARSKI: Am înţeles. Marele scriitor rus Maxim Gorki caută certitudini. Vrei certitudini? Poftim, certitudini. Tovarăşul Stalin m-a trimis aici, cu salutări comuniste. Tovarăşul Stalin, în persoană, vă invită să vă întoarceţi acasă. Vom pregăti cu grijă o vizită a marelui scriitor rus, în acest Gulag care se pare că îl frământă şi îl bulversează… Vă oferă posibilitatea să scrieţi şi să publicaţi totul. De altfel, tovarăşul Stalin a pregătit la întoarcerea în ţară, pentru marele nostru scriitor Maxim Gorki, o mare distincţie: Ordinul Lenin! Ce spui?

GORKI: Că e rău.

CHAGALL: Mare, caracatiţa.

MAMA URSA: Mai luaţi, cu apă.

CHAGALL: E sigur că nu e din conservă?! Nu mi-e prea bine la stomac.

GORKI: Dacă intelectualilor cehovieni, care se străduiau mereu să ghicească ce va fi peste treizeci-patruzeci de ani, li s-ar fi răspuns că peste patruzeci de ani, în Rusia, ancheta penală se va face cu ajutorul torturii, că deţinuţilor li se va strânge craniul într-un inel de fier, că unii vor fi introduţi în băi cu acid, că vor fi legaţi goi şi torturaţi cu furnici, ploşniţe, le vor fi strivite, încet, cu talpa cizmei, organele genitale, iar ca o formă uşoară vor fi torturaţi cu nesomn şi cu sete şi vor fi bătuţi până ce vor fi transformaţi într-o bucată de carne însângerată - nici una din piesele lui Cehov n-ar fi ajuns la final, căci toate personajele ar fi ajuns la casa de nebuni.

LUNACEARSKI: Vă recomand, în cazul acesta, să schimbaţi lectura. Încercaţi Shakespeare, acolo un scelerat nu ajunge să facă mai mult de zece crime.

GORKI: Nu ajunge să facă mai mult de zece crime, pentru că nu are o ideologie.

LUNACEARSKI: Iertaţi-mă, tovarăşe...sesizez cumva un ton maliţios?

GORKI: Deloc. La “Psihuşca”,-închisoarea psihiatrică folosită în locul lagărelor pentru izolarea şi ruinarea psihică a prizonierilor politici - se aplică tratamentul medical forţat. Zonele pentru copii, mame cu copii şi invalizi, în jargon de Gulag, “Maloletki”- sunt categorii socotite că nu produc nici un venit folositor şi pentru asta, sunt supuse celor mai atroce abuzuri. Lagărele pentru “nevestele trădătorilor de patrie” şi familiile lor este o categorie specială. Mii de deţinuţi, *zeki* sunt folosiţi la minele de minereu de uraniu şi la fabricile de îmbogăţire din Novaia Zemlia, Insula Vaigach, Semipalatinsk

şi alte locaţii. Unde ar mai putea încăpea maliţia, tovarăşe. Între sutele de mii de deţinuţi…?!

LUNACEARSKI: Dohodiaga...!

GORKI: Mama URSA...paharul are o pată, fii bună...Dohodiaga, zici?...Ei, să trăim.

STRAVINSKI: În minele din Gulag, norma unei persoane poate fi de 13 tone de minereu pe zi. Nerealizarea acestei cote atrage după sine micşorarea raţiei de hrană, un cerc vicios care avea de cele mai multe ori consecinţe fatale transformând prizonierul într-o om slab, epuizat...şi poreclit "mierlitor" ..."dohodiaga" ...!

LUNACEARSKI: Cruzimea este în natura fiinţei omeneşti.

STRAVINSKI: Dar sadismul? La Închisoarea Solovki, deţinuţii sunt supuşi unor torturi fără sens, mai puţin întâlnite în Gulag, unde supravegherea muncii sclavilor a devenit un sistem bine pus la punct. Gardienii de la Solovetki îi lăsă în mod frecvent pe prizonieri dezbrăcaţi în clopotniţa neîncălzită a fostei biserici, cu mâinile şi picioarele legate la spate cu o singura bucată de funie. Gardienii îi mai pun pe prizonieri la bară, adică îi obligă să stea nemişcaţi pe nişte stâlpi mai bine de 18 ore, câteodată cu greutăţi atârnate de picioare, fără să atingă pamântul, o poziţie care îi lăsa cu siguranţă infirmi. Li se dă intenţionat mâncare stricată sau li se refuză asistenţa medicală. Deţinuţii au de îndeplinit sarcini absurde şi inutile: să mute cantităţi uriaşe de zăpadă dintr-un loc în altul sau, de exemplu, să sară de pe pod în apă, ori de câte ori un gardian strigă: Delfinul!

LUNACEARSKI: Ura întreţinută în mod deliberat se răspândeşte în jur, contaminează tot ce e viu, viaţa însăşi. Când la orizont se profilează evenimente globale ameninţătoare, care stau să se prăvălească asupra noastră, totul depinde de credinţa oamenilor şi de balanţa înspre care înclină inima lor. Înţelegerea noastră trebuie să provină din inimă şi să se întoarcă în inimă. Ceea ce hotărăşte existenţa sau non-existenţa noastră se află mai întâi de toate în inima omenească, în felul în care inima alege binele sau răul. Linia care desparte binele de rău nu trece printre state, nici printre clase sociale, nici printre partide politice, ci direct prin inima fiecărui om - apoi prin toate inimile omeneşti…

GORKI: Pentru inimile noastre. Despicate pe viu. Să trăim!

STRAVINSKI: La "Şaraşka", "locul de chefuială", o formă unică a lagărelor noastre de muncă, în laboratoarele secrete de cercetare, oamenii de ştiinţă condamnaţi şi întemniţaţi dezvoltă neştiuţi de nimeni, noi tehnologii şi fac cercetare fundamentală... Prizonierii sunt folosiţi pe post de cobai umani în testele nucleare, în decontaminarea zonelor radioactive şi a submarinelor nucleare. Aici nu este vorba de cruzime.

LUNACEARSKI: Elitele mondiale îşi fac de cap pentru că acolo, pe câmpul de luptă lăuntric, răul a câştigat terenul. Sistemul penitenciar dezvăluie răul din natura umană, dar este punctul de pornire pentru renaşterea acestei naţiuni. Acolo, Igor Feodorovich, doar acolo, pe paiele din închisoare, sufletul are în sfârşit posibilitatea să aleagă.

GORKI: Является монстр!

CHAGALL: Măicuţă…aş putea…măicuţă…tare aş mai mânca o felie de pâine cu unt.

MAMA URSA: Da-ţi-mi arma, Alexei Maximovici!

STRAVINSKI: Alexei!

MAMA URSA: Lasă arma jos, tovarăşe Alexei Maximovici Gorki!

STRAVINSKI: Mă aşteaptă balenele beluga, avem concert. Unde este flautul meu?

CHAGALL: Pâinea cu unt nu părăsea niciodată mâinile mele de copil. Oriunde mergeam - în curte, pe stradă sau chiar la closet-mă duceam, ca toţi ai noştri, cu pâinea cu unt. Ne era foame? De loc. O pofta continuă de a mânca, de a visa, de a căsca, de a mesteca. În special ne plăcea să facem seara…la gard. E natural, noaptea, pe lună, ţi-e frică să mergi prea departe, noi copiii, nu eram în stare să ne mişcăm, picioarele noastre nu se mişcau deloc.. A doua zi de dimineaţă, tata blestema copiii pentru infamia pe care o făcuseră.

Concertul de flaut.

Balenele răspund acordurilor cu sunete prelungi.

Mama Ursa bandajează capul însângerat al comisarului. Scena pansamentelor, extratext.

LUNACEARSKI *(scriind, cabinet):* "Întâlniri cu Vladimir Ilici":…Cu acest prilej l-am cunoscut pentru prima oară ca orator, pe Lenin. Era transfigurat. Energia concentrată cu care vorbea, ochii lui fixaţi asupra mulţimii de ascultători, mişcările pline de forţă, deşi monotone, ale oratorului care, cînd îşi pleca corpul spre auditor, cînd îl retrăgea înapoi, vorbirea lui dinamică, care denota o voinţă fermă, au făcut o profundă impresie asupra mea.
Încă de pe vremea aceea, pentru mine era limpede că trăsătura dominantă a caracterului lui, ceea ce constituia esenţialul profilului lui moral era voinţa, o voinţă fermă, dîrză, care ştia să se concentreze asupra sarcinii imediate, trasate de mintea lui perspicace, o voinţă care considera orice sarcină imediată ca o verigă dintr-un uriaş lanţ ce duce spre un scop de importanţă politică mondială.
Am nimerit amîndoi nu mai ştiu bine cu ce prilej, la sculptorul Aronsohn, cu care eu eram pe atunci în relaţii de prietenie destul de strînse. Cînd l-a văzut pe Lenin, Aronsohn a rămas entuziasmat de capul acestuia şi l-a rugat să-i servească ca model cel puţin pentru o medalie.
Conformaţia craniului lui Vladimir Ilici este, într-adevăr, minunată. Dacă-l priveşti cu atenţie, conturul frunţii asemănătoare cu o cupolă uriaşă îţi dă o impresie de vigoare şi ai senzaţia că de pe suprafaţa ei vine, aş spune, o radiaţie fizică. Desigur că şi sculptorul a observat din primul moment acest lucru.
Îmi plăcea adesea să admir jocul spontan al ochilor lui Lenin, atît de expresivi, atît de animaţi. Sînt zeflemisitori, plini de ironie, strălucitori de inteligenţă, de veselie şi voioşie.
Cînd l-am cunoscut mai îndeaproape pe Lenin, mi-a stîrnit admiraţia o altă trăsătură a lui, care nu se observă la prima vedere: uimitoarea vitalitate care clocoteşte în întreaga lui fiinţă. Te uimeşte rîsul lui molipsitor, plăcut, ca de copil, uşurinţa cu care poate fi făcut să rîdă, pornirea lui spre rîs — această exteriorizare a omului care a înfrînt greutăţile! În cele mai grele momente prin care am trecut, Lenin rămînea de un calm imperturbabil şi la fel de înclinat spre rîs şi veselie.
…Chiar şi la mînie Lenin e neobişnuit de simpatic. El îşi stăpîneşte întotdeauna indignarea, îmbrăcînd-o aproape într-o formă de glumă. Acest tunet, «parcă jucîndu-se zglobiu, răzbubuie în ceru-albastru». Am remarcat de multe ori că cu tot clocotul acesta de suprafaţă, cu toate cuvintele lui tăioase şi săgeţile de o ironie veninoasă, în ochii lui era pitit rîsul. Lenin are darul să pună capăt într-o clipă unei scene de mînie, pe care parcă el însuşi ar fi dezlănţuit-o pentru că aşa trebuie. În sinea lui, el rămîne nu numai calm, dar chiar vesel.

Şi în viaţa particulară lui Lenin îi place mai mult decît orice veselia lipsită de pretenţii, spontană, simplă, care nu e altceva decît o revărsare a energiei. Favoriţii săi sînt copiii şi pisoii, cu care uneori se poate juca ore întregi.

MAXIM GORKI: De ce?! De ce?!

Maxim Gorki, extratext comic: Sinuciderea ratată.

LUNACEARSKI: …Lenin imprimă muncii sale aceeaşi generoasă dragoste de viaţă. El scrie uimitor de repede; cu scrisul lui degajat, fără nici o ştersătură, el îşi aşterne pe hîrtie articolele, care nu-i reclamă nici un efort. Le poate scrie în orice moment; de obicei scrie dimineaţa, dar poate face acest lucru şi seara tîrziu, cînd se întoarce după o zi obositoare, sau la oricare altă oră. Sînt aproape înclinat să cred că, pur şi simplu, nu oboseşte niciodată;… chiar după o odihnă de foarte scurtă durată, se întoarce împrospătat şi gata să pornească o nouă luptă.
Acest izvor de vitalitate tumultoasă constituie, împreună cu mintea lui solidă şi cuprinzătoare şi cu voinţa lui de fier despre care am mai vorbit, farmecul personal al lui Lenin. E imposibil de redat în cuvinte farmecul pe care-l exercită el asupra oamenilor cu care vine în contact direct. Oameni de cele mai diferite categorii şi cu cele mai diferite stări de spitit — de la Gorki, talentul gigantic şi de o sensibilitate extremă, …mda…pînă la ţăranul venit dintr-un colţ îndepărtat al guberniei Penza, de la minţile politice de prim-rang, pînă la soldatul şi matrozul care pînă mai ieri erau de partea ultrareacţionarilor —, toţi se simt atraşi de farmecul lui şi sînt gata în orice moment să-şi dea viaţa pentru «Ilici, conducătorul revoluţiei mondiale»…

La bucătărie

MAMA URSA (*scrie, cu cocoşul albastru în braţe*): În spiritul idealului comunist “Omul nou”, vă informez că în cursul săptămânii, în afara activităţii de a scrie, comisarul Anatoli Lunacearski a mai decupat un număr de 1257 de articole din diferite ziare, pe care le-a lipit pe pereţi cu bidineaua şi un amestec de apă cu făină, din care cauză am înregistrat un deficit major

la bucătărie, mai ales de pâine. Aflându-mă în activitate de curăţare a hârtiei uscate, cu şpaclul, de pe perete, am întrezărit printr-o gaură strategică în biroul tovarăşului comisar şi am constatat următoarele: Întins pe o hartă antică, în poziţia stând pe burtă, în mijlocul unei flote de bărci miniaturale pe care tovarăşul comisar le împingea cu entuziasm, cu un deget, atât latitudinal cât şi longitudinal, crezându-se singur, tovarăşul comisar executa cu mâinile mişcări ca şi cum ar înnota şi totodată scotea exclamaţii, printre care: ”Am găsit!! Am găsit!!”. Afectându-mi curiozitatea şi simţul practic, am scos repede binoclul şi am identificat descoperirea, sub forma unui animal lemurian, desenat lângă un chenar pe care scria: ”Insularum Moluccarum, Archipelago S. Lazarus, anno Domini 1636”. De asemenea, consider necesar să vă informez că preconizam de mult perspectiva unei mari descoperiri, încă de când am început să ascult discursurile rostite în somn de tovarăşul comisar şi care constau, în mare parte, în rezolvarea de ecuaţii cu necunoscute, fracţii şi sisteme de valori, dar şi adevărate lecţii de retorică rostite în faţa întregului univers, cu tema unei noi ordini mondiale. Cu consideraţie, a dumneavoastră.

Scena VI. PASĂREA DE FOC

BELLA *(coboară de sus, legată cu un fir de argint):* **…**Degetele mâinilor mele povestesc despre tine, Doamne: le las să împletească firul de iarbă şi floare, să mângâie şi să dea formă cununii care va împodobi osiile Carului Mare…
Părul meu povesteşte despre tine, Doamne. Mă atinge pe spate blând şi-atât de vesel.
Degetele cele mici ale picioarelor, aşa de cârne şi de prostuţe se joacă-n lumină…
Semnele de mamă, din mijlocul spatelui şi de sub sânul stâng - …am sâni…- …aşa ştii Tu că şi eu sunt pe-Aici…
Cicatricea de sub genunchi, cu piele subţire şi roz, ca un gândac uscat pe-o creangă. Paranteza mea dintre picioare şi puful de pe coapse. Sânii mei

rotunzi şi oasele care-mi ies prin şolduri, sunt toată-numai-Eu. "Aşa-de-slăbuţa", cu oasele sternului şi braţele mele subţiri- Exist…
Faţa mea vorbeşte despre Tine, Doamne, cu trăsăturile ei cabaline; gura asta a mea, cu buza de jos un pic mai groasă, cu nasul borcănat din faţă şi ascuţit din profil, cu ochii albaştri şi fruntea veşnic, dar veşnic plină de coşuri -sunt adevărată, şi trăiesc…
Mă dăruiesc ţie, cu totul. Aş vrea să fac ceva, un lucru mic, iar tu să te bucuri.
În faţa altarului
m-am ghemuit şi mi-am prins faţa în mâini. Eram cea mai mică dintre copilele lumii şi stăteam în braţele tale.
Nu ştiu dacă te ador, dacă mă rog sau plâng, dacă sunt vinovată…Aş vrea să stau cu tine, mereu.
La marginea altarului, cu capul pe genunchi
Fără să vreau nimic sau să se întâmple ceva.

Am venit la tine, Doamne, să stăm puţin împreună…

CHAGALL (*cu pensulele în mână*):

Stau de douăsprezece ore în faţa şevaletului şi încerc să-I prind chipul. Zboară, asta ştiu. Subţire, fluidă, transparentă. În pântecele ei înoată peşti şi sub a lor piele transparentă înoată peşti. Sub pielea peştilor care înoată-n peşti, înoată peşti. Dar ce culoare? Ce culoare are peştele fecund? Îmi trece prin faţa ochilor…şi zboară…s-a dus…văd glezna…îi văd părul…surâde…râde…dar chipul nu i-l pot vedea. Ca vântul, asta este…vântul, care mângâie copacii şi-mprăştie frunzele…Şi dintr-o dată, a năvălit. A năvălit ea, de parcă, lovit de vânt, s-ar fi deschis un geam…Întreagă…iese din perete…îi prind conturul, îl desenez…Ce frumoasă e! Chipul oval. Ce zâmbet! Păşeşte. Drapaj uşor….fluidă…zâmbeşte…a zâmbit…lumina caldă, parfum de…de…piper. Piper?! Ce schimbătoare e! Se joacă…dansează… Fluidă, graţioasă…Tandreţe…E tânără…O palmă…palma ei…Ce mână, pe sfinţi în ceruri! Ce delicată e…Dă-mi ochii! O, dă-mi ochii, te implor!…Dă-mi ochii, vreau să te văd la faţă…dă-mi lumina….!!!

(o pasăre se izbeşte în geam)

BELLA: Cerul era roşu şi începuse să răsară luna…

CHAGALL: Ce este? Mi-e somn.

BELLA: O pană. Cade. Se roteşte.

CHAGALL: De unde?

BELLA: De sus, din ceruri … E-o pasăre miraculoasă.

CHAGALL: Am văzut-o. S-a izbit în geam.

BELLA: La miezul nopţii, se arată în grădini, pe câmpuri…Şi străluceşte cu mii de luminiţe. Cu pene de argint şi aur. O singură pană de-ai ei luminează întreaga cameră. Şi vindecă pe orbi! *(iese)*

CHAGALL: Sfinţi ierarhi!!!! S-a dus…a dispărut…N-am nimic…n-am prins decât conturul. Mi s-a părut că a ieşit prin zid.

MAMA URSA: Fire-a-ţi ai dracului de artişti!

Stravinski, singur

STRAVINSKI: Stau de douăsprezece ore cu ochii în tavan. Respir.
Un coş cu struguri, pe perete.
Întotdeauna mă mira, când înnoptam într-un oraş străin, în camera sinistră, goală, tradiţionalul tablou de pe perete. Un coş cu struguri. Mda. Un coş cu struguri transparenţi … asta după priceperea artistului, desigur. Copţi sau necopţi, cu boabe mici, cu boabe mari, verzi, negru-vânăt sau sticloşi, un coş cu struguri, nelipsit. Încep să cred că de câte ori ajung la marginea lumii, sau nicăieri, sau niciodată, sau unde şi-a-nţărcat acela pruncii, pe mine mă aşteaptă masa pusă. Cu struguri. Şi zambile. Zambile mov…ca astea de acum. Zambile mov, în vază pântecoasă……
E bine.
Şi strugurii sunt copţi…înseamnă că e toamnă. Am stabilit şi timpul acţiunii din tablou, e bine.
E bine toamna…
Nu, nu e bine. Deloc. ..
E rrrău.…Zambile, toamna? De unde le-o fi scos? Ei, treaba lui. …Artistul! …In luciul vazei e pictată o fereastră şi eu privesc prin ea de nouă ore.

STRAVINSKI: Unu, doi, trei, patru, cinci, sase, sapte, opt, noua, zece, unu, doi…
Aş putea să beau şi să cânt.. Da, aş putea sa beau. Au trecut, iată, trei zile fără să rostesc o vorbă. Un singur cuvânt…La mulţi ani, să trăiesc!

(cântă la vioară, compune, notează)

Abiiiiiiiiiiiiis!

Dar ce senzaţie de nebunie şi de totală libertate, când survolezi abisul! Plutesc! Ca vulturii…! Am aripi! Uriaşe, mari şi cerul e albastru! Albastru sfânt…Sunt limpede şi sus…Ce sus sunt! Ce înălţime!

(Cantă la vioară)

Abiiiiiiiiis!
Hahahhahahahahaa…ooooooooooo…piscuri…zbor…Hahahahaaaaaaaa….

Eu! Eu, din nou! Eu sper, eu, care…sper
Şi cred în ale mele!
Cred cu tărie în ale mele!
E noapte, catre dimineata, împuşcat în aripă…şi eu..sper! Dau din aripi, să zbor!
Versanţi înalţi, să te zdrobească! Ooooooo
Ce frumos e…survolez prăpastia cea mai adâncă. Ce sus sunt! Plutesc!

Bun vin…De mult n-am mai trăit şi eu ca omul…

STRAVINSKI: Febra îmi fierbe măruntaiele, îmi usucă ochii şi îmi lipeşte limba de cerul gurii. Dorul năprasnic îmi arde organele încet, umori amestecate-n flăcări ce se coc în lucruri, în aerul din jur şi în delir. Cuvintele mi se topesc în creier şi se scurg, încinse, se malaxează în sunete, mi se prelig din gură, din degete, din mâini… În adâncuri, se-adună magma, îmi fierbe limfa, o simt curgând, cu piatră şi cenuşă, prin fiecare venă, tot mai greu. Se-adună în încheietura pumnului, sub piele, mi-o face roşie, mi-o face albastră, şi clocoteşte spre bagheta…. Mi se desface osul frunţii şi-I iese chipul, chipul ei. Mă spintecă cu ochii, arcade- albastre-ntunecate, nopţi adânci…Mă arde-n în sânge, mi-e capul greu, mi-e sufletul piatră de moară şi macină în carne…. E ea. Mă priveşte, de dincolo de lume… E Pasărea de foc. Bagheta…unde e bagheta mea…?

STRAVINKI dirijează o sală goală, întunecată. Un abis.
Voci, şoapte care răspund cu ecou.

Simfonia şoaptelor

Voce de femeie: Când şterg cu gândul-oglinda în dulce mângâiere

Ecou: oglinda-oglinda-oglinda
Dă
ăăăăăăăăăăăăăăăăăă

Femeie: Răsfrântă-n cercuri şi reverberată-n sfere

Ecou: Sfere-sfere-sfeeeeeeeeeere
E
E
Femeie: Se tulbură lumina….

Ecou: Mina-mina-mina
Ina-ina-ina
Lumina, lumina, lumina
aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

Voce de femeie: Pun chipul tău în faţă: priveşte-mă, îţi strig. Sunt chipul tău aievea, suntem unul.
Sunt sunt sunt sunt
Unu
Unu
Unu
nuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu

*Voce de bărbat: "*Mă voi uita pe mine"
…"Mă voi uita pe mine"
…"Mă voi uita pe mine"

*Voce de femeie…*ai şoptit şi timpurile-au tresărit în pântec. Te-am născut.
Ţipăt ascuţit: aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

Voce de bărbat: "Mă-nvăluie abisul, sunt limpede şi sus".

Ecou: abis, abis, abis
Us, us, us

Voce de femeie: O aripă de foc desface-n praf de stele desenul fiinţei tale – ţi-am răspuns

(Din cuvinte se aud şoapte)

Voce de bărbat: "Mă-ntunec. Plutesc şi urc, pieptiş, versanţi de gheaţă-şi-n zbor pătrund, din ochi, prăpăstii-adânci".

Voce de femeie: Prea multe văi de lacrimi săpat-au vad de sare în trupul aspru al acestei stânci.

Voce de bărbat :"Ca răni deschise ale creierului lumii, întunecate hăuri mă cuprind".

Mă cuprind…

Voce de femeie: Ochi veghetor la marginea genunii, stăpânul meu e cel ce m-a dorit.

CHAGALL (*traversează scena, cu pensulele în mână):* Stravinski dirijează nimicul.

*Voce de bărba*t: "De-adâncurile toate şi de infern mă mir"…

Voce de femeie: Pe linia vieţii, iau cel mai de jos punct şi îl numesc: nadir
Cad ca o piatră peste axul lumii şi-I spun crucii: zenit.
O Linie verticală…plus-minus infinit.
Întorc în gând compasul şi cerul îl ridic
Îmbrăţisez abisul şi astfel ţi-l dedic:
Rămai cu mine.

Rămâi, rămâi, rămâi, rămâi…

Iiiiiiiiiiii (sunet de cristal care reverberează, se pierde)

CHAGALL (*traversează scena în sens invers*): O, bietele mele stele…v-am lăsat singure la o înălţime atât de ameţitoare…!

STRAVINSKI: O văd că vine, vine după mine. E Jar-Ptiţa! E Pasărea de Foc. Coboară-adânc în mine…inspiră şi expiră, în regnul omenesc. Prin geamul transparent al fiinţei mele, un ochi uriaş ce caută-n afară. Întoarsă-n sine însăşi, o zbatere-a pupilei. Bătaie de pleoapă învolburată-n sfere, cu clinchet de cristal revarsă praf de stele.
În seara asta, numai pentru mine, doi ochi incandescenţi, treziţi subit, sub piele, deschid în mine porţi cu-o tandră mângâiere; şi trec. Mă-nvăluie abisul, sunt limpede şi sus. Pe marginea genunii, descriu cu-o linie zborul; un fâlfâit de aripi mi-nalţă acum piciorul; şi mă desprind cu totul. Abisul e sub mine…Văd graniţa…şi trec. Un somn de miere mă-nvăluie, aurie, trecând în vis din viaţă, suav spre veşnicie.

MAXIM GORKI: De ce, de ce?!

Scena VII. DESPRE FAUNA FOSILĂ

Lunacearski, Gorki

GORKI *(scrie*): “Când mă gândesc la copilăria mea, mă asemuiesc cu un stup de albine în care tot soiul de oameni şterşi au adus într-una, ca albinele, mierea cunoştinţelor şi gândurilor lor despre viaţă, îmbogăţindu-mi sufletul, fiecare cu ce se învrednicea. Neîntinata dragoste faţă de oameni, încrederea în viaţă, puterea şi frumuseţea sufletească…”

LUNACEARSKI: Întoarce-te acasă, Alexei Maximovici.

GORKI: Nu.

LUNACEARSKI: Kolâma…Cândva, aceasta insulă, şi tot arhipelagul, de altfel, cu osemintele lui congelate în lentila de gheaţă se va înfăţişa ca un triton neverosimil.

GORKI: Neverosimil?!

LUNACEARSKI: Pentru început, un articol pozitiv, semnat de marele scriitor, despre Gulagul cu o reputaţie proastă în Occident… O carte despre Belomorkanal…

GORKI: Canal realizat exclusiv cu munca forţată a deţinuţilor din Gulag. 100. 000 de morţi, din cei 150. ooo de prizonieri deportaţi pentru “reeducarea criminalilor prin muncă corecţională”. Rata eficienţei “programului”: 80%.

LUNACEARSKI: Avem realizări. Lungimea totală a căii navigabile este 227 km. Avantajele lui economice sunt reduse însă de adâncimea lui, care limitează accesul vaselor pe canal. De-a lungul întregii sale lungimi, are o adâncime de 3 şi 3,65 metri, ceea ce îl face de nefolosit pentru cele mai multe tipuri de vase. Deşi s-a afirmat chiar de la început un eşec total, Iosif Vissarionovici Stalin a fost tot timpul foarte mândru de el! Să zicem un titlu bun : ”…Belomorkanal, un succes privind “reeducarea criminalilor prin muncă corecţională”! ...

GORKI: O carte mai mult decât dezonorantă.

LUNACEARSKI: S-a pregătit deja o vizită-oficială, vă aşteaptă. O altă vizită a marelui scriitor Maxim Gorki la Închisoarea Solovki…curăţată chiar pentru acest moment istoric. Un articol pozitiv, poate două… Ce ziceţi?...

Ce vor rămâne din toate acestea, la urma urmelor? Statul nu va avea nici un interes să dezgroape sau să prezerve trecutul incomodant. Nu se va implica în nici o politică patrimonială în ceea ce priveşte Gulagul. Nu va lua măsuri de conservare a locurilor unde au avut loc execuţiile, a celor în detenţie, de deportare sau exploatare a mâinii de lucru în regim forţat. Aceste lagăre care au înghiţit masiv milioane de oameni...e chiar atât de simplu...vor dispărea. Iar noi...noi nu vom ridica muzee, „pentru aducere-aminte". Ce va rămâne din Gulag, peste vreo trei-patru decenii? O fundătură tipică rusească.

GORKI: "Marele scriitor rus Maxim Gorki, întors în patrie, din Italia Fascistă"! Ce victorie pentru propaganda rusă în occident! Ce triumf!

LUNACEARSKI: ...Desigur, pentru marele scriitor rus sunt pregătite toate condiţiile pentru a scrie. O reşedinţă de lux, fosta proprietate a milionarului Riabuşinski…o casă de odihnă în suburbii, acces permanent la o casă de comenzi alimentare…. Şi o consistentă indemnizaţie bănească……Una din străzile centrale ale Moscovei, purtându-vă numele…poate Trevskaia. Sau poate, oraşul dumneavoastră natal? Ce spuneţi?...

GORKI: Nu.

LUNACEARSKI: Îţi dau un avion! Tupolev ANT-20, că e nou-nouţ. Avionul se va numi Maxim Gorki…imaginează-ţi, pe tot cerul: Maxim Gorki… Deasupra capitalei, într-un program de zbor demonstrativ…asta e! Avionul Maxim Gorki! …Ei?

GORKI: …Vorbeşti cu un tuberculos, comisare. Mor. Vrei să mă cumperi, îţi lipseşte moneta.

LUNACEARSKI: Ascultă-mă bine: A murit Enkidu, cu care mergeai la vânătoare de lei.

GORKI: N-a murit! A fost doar arestat!…Prietenul meu, fratele meu Gumiliov a fost arestat de CEKA din Petrograd pentru vederi monarhiste…Asta nu înseamnă că a murit.

LUNACEARSKI: A murit!

GORKI: Nu Gumiliov! M-am deplasat chiar eu la Moscova şi Lenin în persoană a semnat certificatul de eliberare pentru Gumiliov.

LUNACEARSKI: Prietenul tău, scriitorul Nicolai Gumiliov, a fost deja împuşcat.

GORKI: …Dispari, Lunacearski. Nu eşti real. Nici nu sunt sigur că nu exişti decât în capul meu.

LUNACEARSKI: Tovarăşul Gorki se pregăteşte să plece în Africa, împreună cu prietenul său, scriitorul Gumiliov….Foarte bine. Să nu îţi uiţi puşca, Alexei Maximovici. E numai bună pentru vânătoare de lei.

GORKI: A murit Gumiliov…Frate…De ce…?!

…Am rătăcit mulţi ani pe jos, prin tot imperiul. Mi-au murit mama, tata...nu am pe nimeni. Sunt orfan de la nouă ani. Când a murit şi bunica, am încercat să mă sinucid. ...Cu Lenin m-am împrietenit imediat, de cum ne-am văzut, era în 1902. Credeam în cauza noastră. O vreme, centrul de comandă al bolşevicilor a fost chiar în apartamentul meu din Petrograd. Pe urmă, cel

care mă amenințe cu moartea era chiar tovarășul meu: ”Te sfătuiesc să-şi schimbi anturajul şi vederile, îmi scria Lenin, altfel viaţa o să-şi întoarcă faţa de la tine”.

LUNACEARSKI: Tovarăşe, scriai, după numai două săptămâni de la victoria Revoluţiei din Octombrie, că Lenin şi Troţki “n-au nici cea mai vagă idee despre drepturile omului. Că ei sunt deja corupţi de otrava murdară a puterii, …şi că asta se vede după lipsa de respect neruşinată faţă de liberatea cuvântului şi faţă de alte libertăţi civice pentru care a luptat democraţia”!... Aveam cu totul alte aşteptări.

GORKI: Cine mai crede în idealurile mele? Nimeni.

LUNACEARSKI: Stalin personal vă invită să vă repatriaţi. Ştim că vă lipsesc banii…şi gloria. Oamenii nu sunt eroi, Alexei Maximovici.

GORKI: …De ce? De ce, de ce, de ce?!

…Eram copil…când am început să mă întreb, până la epuizare…de ce? Moartea tatei…într-o copcă, îmbrâncit, bătut cu bulgări de zăpadă şi strivindu-i-se degetele sub călcâie…o glumă a celor doi cumnaţi ai mei, Miska şi Iakov. Bunicul şi cruzimea lui… harţa, certurile din atelierul său de vopsitorie. Mă bătea şi pe mine, în numeroase rânduri, cu sau fără motiv. Ţigănuş, calfa noastră din atelierul de vopsitorie, strivit sub greutatea unei cruci de stejar pe care l-au pus să-o ducă, feciorii…Îndârjirea bătrânului care nu voia să-şi împartă averea şi feciorul care i-a dat foc, incendiind tot ce agonisise bătrânul în timpul întregii sale vieţi. Miska, Iakov, care îşi risipesc averea în chefuri nesfârşite… Iar mama…mama mea... A murit, bătută cu bestialitate… S-a măritat cu un student “întârziat” şi fără bani…. Care a îngropat-o, într-o zi, sub lovituri. Nu, oamenii nu sunt eroi.
La urma urmelor…Iată, mor. Văzduhul pâclos şi îmbâcsit al Rusiei, e în plămânii mei. E ceea ce respir. O zgură netrebnică curge prin sângele meu şi odată cu ea, cei lăsaţi în urmă, acasă, prin fabrici, cu feţele mânjite, înegriţi de fum. Se revarsă pe străzi, sticlindu-şi dinţii a foame şi împrăştiind în jur duhoarea grasă a unsorii de maşini. Oameni posomorâţi cu mădularele zdrobite de trudă, ca nişte gândaci buimăciţi în casele lor cenuşii, străzile

desfundate şi pline de glod, această existenţă năclaită şi grea ca o sudalmă - îmi aparţine. E a mea! Nu pot dormi, nu pot muri. O istovire strânsă de-a lungul anilor mi-a ucis pofta de mâncare şi ca s-o pot aţâţa, beau vârtos, şfichiuindu-mi măruntaiele cu gâlgâituri de vodcă tare, care mă arde ca focul. Sunt înfrînt.... Mai licăresc din când în când scânteieri de neputincioasă gândire…"Mai bine mori decât să te târăşti, sau să te târăşti şi să trăieşti?" Bunul simţ îi dictează voinţei: târăşte-te, dar rămâi în viaţă! Rămâi în viaţă, Alexei Maximovici!

LUNACEARSKI: Întoarceţi-vă în ţară, acum şi "acasă" va fi acum pentru dumneavoastră vila miliardarului Riabuşinski…La urma urmelor…La urma urmelor, sunteţi fondatorul realismului socialist în literatură!

GORKI: Mă duc acasă…La Moscova.

LUNACEARSKI: La Moscova!

GORKI: La Moscova...

Scena VIII. BALERINA

Chagall, Bella

CHAGALL: Am auzit ceva? Nu, n-a fost nimic. Mi s-a părut că văd o pasăre…

BELLA *(intră şi iese prin zid):* Perete obişnuit, ca toţi pereţii. N-are nimic particular. E alb, cu dungi orizontale albe. Şi fisurat pe mijloc, de la tavan până-n podea. În dreapta sus are o gaură şi cineva a chiar depus efort s-o facă. E posibil să fi căzut aşa, tencuiala de la sine, dar ce vină are zidarul,

doar el a întins şi varul cu mână de profesionist, dungile lăsate de pasta diluată sunt cu totul şi cu totul orizontale. Dungi de bidinea. O bidinea legată cu sârmă, mi se pare…până jos, mai îngroşate şi paralele, sunt zgârieturi…Da, n-a fost bună bidineaua, a jupuit peretele. L-a jupuit de piele…Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte…Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă…Unu, doi. Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă…Unu, doi. Unu, doi. Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă…Unu, doi. Unu, doi. Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, noua…Unu, doi. Unu, doi. Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă…Unu, doi. Unu, doi. Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă…Unu, doi.

…Dorm pe tâmpla creatorului meu. "Eşti cel mai frumos vis al meu", îmi spune.

Chagall strigă în somn...Se trezeşte. În mână ţine o pană mare, roşie.

În fundal, Marc Chagall: Scenografie balet "Pasărea de Foc", (New York, muzica Igor Stravinsky). (detaliu)

CHAGALL Ei, dar până acum n-am mai pictat în somn! Ce-i asta? Cine e?…Dar eu, eu cine sunt? Nu-mi amintesc nimic. Pictam…Îmi era foame... Am adormit…De altfel, de ce mă mir. Am ştiut întotdeauna cine sunt. Seara, înainte de culcare, se face că îmi amintesc; şi-adorm. Când mă trezesc, cu toate acestea, gândul s-a dus; a fost, n-a fost, cine să ştie? Un vis.

Ei, foame nu-mi mai este. Asta e sigur, cel puţin.

Tabloul „Păsării de foc" se deschide… Balerina întinde mîna. Chagall dispare în tabloul care se închide în urma lui.

Sfârşit

Personajele sunt construite pe alocuri cu fragmente de text din:

Marc Chagall, autobiografie -"Viaţa mea"
Alexandr Soljeniţân - Arhipelagul Gulag
Maxim Gorki - Mama